

Opiskelijoiden sairaanhoito ulkomailla ja Suomessa

27.4.2017

Sanna Kuorikoski

Kelan kansainvälisten asioiden osaamiskeskus

1. Ulkomailla opiskelu ja oikeus sairaanhoitoon
 - a) Opiskelijan tilapäinen oleskelu EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon
 - b) Opiskelijan asuminen EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon
 - c) Opiskelu sopimusmaassa ja oikeus sairaanhoitoon
 - d) Opiskelu sopimuksettomissa maissa ja oikeus sairaanhoitoon
2. Opiskelu ulkomailla ja lääkkeet
3. Ulkomailta tulevien opiskelijoiden oikeus sairaanhoitoon Suomessa

1. Ulkomailla opiskelu ja oikeus sairaanhoitoon

a) Opiskelijan tilapäinen oleskelu EU- tai Eta-maissa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon

Opiskelijan tilapäinen oleskelu EU- tai Eta-maissa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon

- Tilapäinen oleskelu on yleensä alle 12 kuukautta kestävä oleskelu
 - Esim. turistin lomamatka, puolen vuoden mittainen ulkomailla oleskelu tai lukuvuoden kestävä vaihto-opiskelu
- Tilapäisen ulkomailla oleskelun aikana henkilö kuuluu Suomen sosiaaliturvaan ml. sairausvakuutukseen ja hänellä on yleensä Suomessa kotikunta.
 - Suomi vastaa henkilön sairaanhoidon kustannuksista.
 - Kela päättää asumisperusteiseen sosiaaliturvan soveltamisesta
 - Maistraatti päättää kotikunnan säilyttämisestä
 - Kuntalaisella on oikeus kaikkiin Suomen julkisen terveydenhuollon palveluihin kuntalaisen asiakasmaksulla

Opiskelijan tilapäinen oleskelu EU- tai Eta-maissa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon

- Opiskelijoilla ja tutkijoilla, jotka ovat Suomessa sairausvakuutettuja, on oikeus saada oleskelumaassaan lääketieteellisistä syistä välttämätöntä sairaanhoitoa
 - Oikeus osoitetaan Kelan myöntämällä eurooppalaisella sairaanhoitokortilla (nk. EHIC-kortti).
 - EHIC-korttia voi käyttää paikallisessa julkisessa terveydenhuollossa, sairausvakuutus sopimuksen tehneiden yksityisten lääkäreiden vastaanotoilla ja sopimuksen tehneissä sairaaloissa.
 - Pohjoismaissa oikeus hoitoon voidaan osoittaa myös passilla, muulla virallisella henkilöllisyystodistuksella sekä ilmoittamalla vakituisen osoitteensa toisessa pohjoismaassa.

Lääketieteellisesti välttämätön hoito

- Hoito, joka ei voi odottaa henkilön paluuta takaisin kotimaahan. Tarkoitus on, että henkilö voi jatkaa oleskelua ulkomailla alkuperäisen suunnitelmansa mukaan.
 - Henkilö tulee hoitaa vähintään matkustuskuntoon
- Lääketieteellisen välttämättömyyden arvioinnissa otetaan huomioon:
 - Tilapäisen oleskelun kesto ja
 - hoitoetuuden luonne
 - Lähtökohtaisesti esim. 10 kuukauden vaihto-opiskelun aikana lääketieteellisesti välttämätön hoitoa voi olla laajempaa kuin viikon turistiloman aikana tarvittava sairaanhoito.

Lääketieteellisesti välttämätön hoito

- Paikallisessa julkisessa terveydenhuollossa työskentelevä terveydenhuollon ammattihenkilö arvioi onko kyseessä lääketieteellisesti välttämätön sairaanhoito.
 - Hoitoa annetaan oleskelumaan lainsäädännön ja hoitokäytännön mukaisesti
 - Eri maiden määritelmät vaihtelevat sen suhteen, mikä on tilapäisen oleskelun aikana annettavan hoidon laajuus
- Hoidon tarpeen on yleensä ilmentävä tilapäisen oleskelun aikana
- Hoidon tarve voi syntyä myös pitkäaikaissairauden ja/tai aiemmin todetun sairauden johdosta, esim. astma tai diabetes
- Lääketieteellisesti välttämätön hoito kattaa myös raskauteen ja synnytykseen liittyvän hoidon.

Hoidon hinta ja mahdollisen jälkikäteisen korvauksen hakeminen lääketieteellisesti välttämättömän hoidon kustannuksista

- Esittämällä EHIC-kortin, henkilö maksaa hoidosta saman asiakasmaksun kuin oleskelumaassa asuvat
 - Asiakasmaksu eli hoidosta perittävä omavastuu on maksettava itse
 - Lopuista hoitokustannuksista hoitoa antava maa laskuttaa Suomen valtiota (Kelaa).
- Jos henkilö on joutunut maksamaan sairaanhoidon todelliset kustannukset itse, hän voi hakea jälkikäteen Kelasta korvausta
 - Lomakkeella SV 128 (Hakemus – Ulkomailla syntyneet sairaanhoitokustannukset)
 - Korvausta haettava 6 kk sisällä maksun suorittamisesta.
- Korvausta voi hakea joko hoitoa antaneen maan tai Suomen lainsäädännön mukaisesti
 - Jos henkilö valitsee korvauksen Suomen lainsäädännön perusteella, hän saa korvauksena enintään sen määrän, jonka vastaava hoito olisi maksanut hänen kotikuntansa julkisessa terveydenhuollossa
 - Henkilöltä peritään aina asiakasmaksu, jonka hän olisi maksanut vastaavassa tilanteessa kotikuntansa julkisessa terveydenhuollossa

1. Ulkomailla opiskelu ja oikeus sairaanhoitoon
 - b) Opiskelijan asuminen EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon

Opiskelijan asuminen EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon

- Jos kyseessä on yli vuoden kestävä opiskelu toisessa EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä ja opiskelija pysyy Suomen sosiaaliturvassa ml. sairausvakuutus, oikeus sairaanhoitoon osoitetaan hoito-oikeustodistuksella S1.
 - Kela ratkaisee opiskelijan hoito-oikeuden ja myöntää S1-todistuksen kun opiskelijan kuuluminen Suomen sosiaaliturvaan on ratkaistu.
 - Hoito-oikeustodistus S1 tulee rekisteröidä opiskelumaan sairausvakuutuslaitoksessa, jonka jälkeen opiskelija saa tarvitsemansa hoidon paikallisen omavastuun hinnalla.

Opiskelijan asuminen EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä ja oikeus sairaanhoitoon – oleskelu Suomessa

- EU-alueella opiskeleva, joka kuuluu Suomen sosiaaliturvaan, voi normaalitapaan edelleen käyttää Suomessa oleskellessaan Kela-korttia.
 - Kela-kortin perusteella voi saada suorakorvauksen yksityisessä terveydenhuollossa (esim. lääkäriasemat) annetun sairaanhoidon kustannuksista ja apteekissa syntyneistä lääkekustannuksista.
- EU-alueella opiskelevalla, joka kuuluu Suomen sosiaaliturvaan, on oikeus Suomessa oleskellessaan käyttää julkisen terveydenhuollon palveluita kuntalaisen tavoin riippumatta siitä, onko hänellä Suomessa kotikuntaa vai ei.
 - Tarvittaessa voi pyytää Kelasta asiakirjan Todistus oikeudesta hoitoetuksiin Suomessa, jolla osoitetaan oikeus hoitoon julkisessa terveydenhuollossa
- EU-alueella opiskeleva voi Suomessa oleskellessaan käyttää opiskeluterveydenhuollon palveluita, jos on maksanut ylioppilaskunnan jäsenmaksun.
 - Kelalla ei ole toimivaltaa määrittellä henkilön hoito-oikeuksia opiskeluterveydenhuollossa

Opiskelun aikainen työskentely

- Opiskelija, joka kuuluu esim. työnteen perusteella asuinmaansa sosiaaliturvaan, tulee asuinmaassaan myös sairausvakuutetuksi
 - Tämä tarkoittaa, ettei opiskelijalla esim. ole enää oikeutta Suomen sairausvakuutukseen (Kela-kortti pyydetään palauttamaan) eikä Suomi vastaa enää hänen sairaanhoitonsa kustannuksista
 - Eurooppalaista sairaanhoitokorttia tulee hakea asuinmaasta
 - Jos opiskelijalla ei ole Suomessa kotikuntaa (kotikunnasta päättää Maistraatti), hänellä ei ole oikeutta käyttää Suomessa julkisen terveydenhuollon palveluita kuntalaisen asiakasmaksulla.

1. Ulkomailla opiskelu ja oikeus sairaanhoitoon

c) Opiskelu sopimusmaassa ja oikeus sairaanhoitoon

Suomen ja Kanadan Quebecin välinen sosiaaliturvasopimus

- Koskee Quebecissä tilapäisesti työskenteleviä henkilöitä, lähetettyjä työntekijöitä, tutkijoita ja opiskelijoita
- Näillä Suomessa sairausvakuutetuilla henkilöillä perheineen on oikeus saada sairaanhoitoa Quebecissä samoin edellytyksin kuin Quebecissä vakituisesti asuvat
 - Oikeus osoitetaan Suomen myöntämällä todistuksella, joka tulee rekisteröidä Quebecin sairausvakuutuslaitoksessa
 - ⇒ ETK myöntää työntekijöille todistuksen FI/Q 1
 - ⇒ Kela myöntää tutkijoille ja opiskelijoille todistuksen SF/Q 4.
 - ⇒ Opiskelijalla tulee olla myös opiskelijan opintolupa Quebecistä

Opiskelu sopimusmaassa ja oikeus sairaanhoitoon

- Suomessa oleskelun aikana henkilöillä on oikeus julkiseen terveydenhuoltoon vain, jos heillä on kotikunta Suomessa.
- Suomessa sairausvakuutetuilla henkilöillä on Suomessa oleskelun aikana oikeus saada sairaanhoitokorvausta mm. yksityisessä terveydenhuollossa annetusta hoidosta ja lääkeostoista apteekissa.
- Quebecissä opiskeleva voi Suomessa oleskellessaan käyttää opiskeluterveydenhuollon palveluita, jos on maksanut ylioppilaskunnan jäsenmaksun.

1. Ulkomailla opiskelu ja oikeus sairaanhoitoon

d) Opiskelu sopimuksettomissa maissa

Opiskelu sopimuksettomissa maissa

- Jos opiskelee ulkomailla **alle vuoden**, säilyttää oikeuden Suomen sosiaaliturvaan ml. sairausvakuutus.
- Jos ulkomailla opiskelu kestää **yli vuoden**, tulee hakea Kelasta päätöstä oikeudesta Suomen sosiaaliturvaan ml. sairausvakuutukseen kuulumisesta.
- Oikeus Suomen julkisen terveydenhuollon palveluiden käyttöön määräytyy kotikuntalain nojalla ja kotikunnasta päättää Maistraatti.
 - Kotikunta Suomessa = oikeus julkiseen terveydenhuoltoon
 - Ei kotikuntaa Suomessa = oikeus kiireelliseen hoitoon, josta voidaan periä todelliset kustannukset

Opiskelu sopimuksettomissa maissa

- Sopimuksettomissa maissa opiskeleva voi Suomessa oleskellessaan käyttää opiskeluterveydenhuollon palveluita, jos on maksanut ylioppilaskunnan jäsenmaksun.
- Kuuluu Suomen sosiaaliturvan piiriin = on Suomessa sairausvakuutettu (päätös Kelasta)
 - Oikeus Kelan sairaanhoitokorvauksiin (ns. Kela-korvaus) yksityisen terveydenhuollon ja lääkkeiden kustannuksista
- Ei kuulu Suomen sosiaaliturvan piiriin = ei ole Suomessa sairausvakuutettu (päätös Kelasta)
 - Ei oikeutta Kelan sairaanhoitokorvauksiin yksityisen terveydenhuollon ja lääkkeiden kustannuksista

2. Opiskelu ulkomailla ja lääkkeet

Opiskelu ulkomailla ja lääkkeet

- Toisessa EU- tai Eta-maassa tai Sveitsissä opiskeleva henkilö, joka kuuluu opiskelun ajan Suomen sosiaaliturvaan voi halutessaan ottaa Suomesta mukaan oleskeluajalle tarvittavat lääkkeet
- Yli 3kk:n lääkemäärästä on yleensä maksettava apteekissa lääkkeen todelliset kustannukset
 - Sairausvakuutuskorvausta (ns. Kela-korvaus) voi hakea Kelasta 6 kk:n kuluessa lääkkeen ostosta (korvaushakemus SV127)
 - sairausvakuutuskorvausta voidaan maksaa enintään vuoden hoitoaikaa vastaavasta lääkemäärästä kerrallaan

Opiskelu ulkomailla ja lääkkeet

- Halutessaan voi pyytää suomalaista lääkäriä kirjoittamaan lääkkeestä ns. eurooppalaisen lääkemääräyksen. Se mahdollistaa lääkkeiden hankkimisen myös muiden EU-alueen maiden apteekeista jos lääkemääräyksessä tarkoitettulla lääkkeellä on myyntilupa siinä maassa, jossa se aiotaan hankkia.
- EU-alueella lääkeostoista voi hakea korvausta, joko oleskelumaasta tai jälkikäteen Kelasta.
 - Korvausta on haettava Kelasta 6 kk kuluessa lääkkeen ostosta hakemuslomakkeella SV128.
- Ulkomailla opiskeleva, joka ei kuulu Suomen sosiaaliturvaan, hakee opiskelumaassa ostetuista lääkkeistä korvausta maasta, jonka sosiaaliturvaan kuuluu.

3. Ulkomailta tulevien opiskelijoiden oikeus sairaanhoitoon Suomessa

Opiskeluterveydenhuollon ylittävä sairaanhoito julkisessa terveydenhuollossa

- Suomalaisessa oppilaitoksessa opiskelevalla on oikeus opiskeluterveydenhuollon palveluihin, joita tarjoaa kotikunnasta riippumatta opiskelukunta tai kunnan valtuuttama taho
- Suomeen ulkomailta tulevat opiskelijat ovat opiskeluterveydenhuollon piirissä
- Kelalla ei ole toimivaltaa määritellä henkilön hoito-oikeuksia opiskeluterveydenhuollossa
- Kelalla on kuitenkin velvollisuus selvittää, onko henkilöllä EU-lainsäädännön, kansainvälisen sopimuksen tai kansallisen lainsäädännön nojalla oikeus käyttää Suomessa julkisen terveydenhuollon palveluita
 - Mikä on ulkomailta Suomeen tulleen opiskelijan oikeus hoitoon, kun on kyse ns. opiskeluterveydenhuollon ylittävästä hoidosta julkisessa terveydenhuollossa?

Hoito-oikeuden peruste julkisessa terveydenhuollossa

- Jos Suomeen ulkomailta tulleella opiskelijalla on kotikunta, hänellä on oikeus kaikkiin julkisen terveydenhuollon palveluihin kuntalaisen asiakasmaksulla
 - **ei ole merkitystä**, onko henkilö Suomessa sairausvakuutettu (= onko hänellä Kela-kortti)
 - **ei ole merkitystä**, minkä maan kansalainen on tai mistä maasta on tullut Suomeen; voinut tulla esimerkiksi Venäjältä, Kiinasta, USA:sta tai Virosta
- Kotikunta määräytyy kotikuntalain perusteella ja sen kirjaa Maistraatti

Hoito-oikeuden peruste julkisessa terveydenhuollossa

- Jos kotikuntaa ei ole, oikeus hoitoon voi olla muulla perusteella.
- EU- tai Eta-valtiosta tai Sveitsistä tilapäisesti Suomeen tullut opiskelija:
 - Ensisijaisesti oikeus lääketieteellisesti välttämättömään sairaanhoitoon eurooppalaisella sairaanhoitokortilla kuntalaisen asiakasmaksulla
 - Pohjoismaasta tullut henkilö voi osoittaa oikeuden myös virallisella henkilöllisyystodistuksella
 - Hoitava lääkäri tai hammaslääkäri tekee arvion, mitä on lääketieteellisesti välttämätön sairaanhoito kunkin potilaan kohdalla
- Toisesta EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä Suomeen tulevaa opiskelijaa ei yleensä katsota Suomessa asuvaksi Kelan hallinnoiman sosiaaliturvan osalta (= ei tule sairausvakuutetuksi eli ei ole Kela-korttia)
 - Henkilö voi kuitenkin tulla työnteon perusteella sairausvakuutetuksi Suomessa, jos hän työskentelee opintojen ohessa ja työskentely täyttää tietyt edellytykset

Hoito-oikeuden peruste julkisessa terveydenhuollossa

Australian ja Suomen välinen sairaanhoitosopimus:

- Australiassa asuvalla ja Suomessa tilapäisesti oleskelevalla (mm. opiskelijalla) on oikeus välittömään sairaanhoitoon (= lääketieteellisesti välttämättömään hoitoon) julkisessa terveydenhuollossa
- Hoito-oikeus osoitetaan passilla, josta ilmenee rajoittamaton asumisoikeus Australiassa

Kanadan Quebecin ja Suomen välinen sosiaaliturvajärjestely:

- Tietyillä Kanadan Quebecissä asuvilla ja siellä sairaanhoitoon oikeutetuilla henkilöillä on oikeus Suomen julkisessa terveydenhuollossa kaikkeen tarvitsemaan hoitoon
 - Mm. Suomessa oleskelupaikkakunnan oppilaitoksessa kirjoilla olevat henkilöt ja yliopiston koulutusohjelmaan kuuluvaa harjoittelua Suomessa suorittavat henkilöt
- Opiskelijan tulee ensin rekisteröidä Kelassa oikeus hoitoon Quebecin sairausvakuutuslaitoksen myöntämällä lomakkeella Q / SF 4 ja rekisteröinnin jälkeen henkilö saa Kelasta Todistuksen oikeudesta hoitoetuuksiin Suomessa

Oikeus ns. Kela-korvauksiin

- EU- ja Eta-maista ja Sveitsistä tulevilla sekä em. sopimusten piiriin kuuluvilla henkilöillä on oikeus sairaanhoitokorvauksiin yksityisen terveydenhuollon palveluista ja apteekissa syntyneistä lääkekustannuksista
- Korvauksia voi hakea jälkikäteen Kelasta (Korvaushakemus SV127)
 - Hakemuksen liitteenä tulee olla hoito-oikeustodistus

- Jos toisesta EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä tulevalla opiskelijalla on esim. jatkuvan lääkityksen tarve, hänen on hyvä ottaa mukaansa:
 - Lääkemääräykset (reseptit) käytössä olevista lääkkeistä sekä tarvittavat lääkkeet.
 - Jos syntyy tarve ostaa Suomessa lääkkeitä:
 - Käytössä on oltava suomalainen tai ns. eurooppalainen lääkemääräys.
 - Eurooppalainen lääkemääräys mahdollistaa lääkkeiden hankkimisen myös muiden EU-alueen maiden apteekeista jos lääkemääräyksessä tarkoitettulla lääkkeellä on myyntilupa siinä maassa, jossa se aiotaan hankkia.

Sopimuksettomista maista tulevat opiskelijat

- Jotta Suomeen 3. maasta tuleva voi saada opiskelijan oleskeluluvan, edellytetään yksityisen sairausvakuutuksen ottamista
- Jos opiskelijalla on kotikunta, hänellä on oikeus kaikkeen tarvitsemaansa hoitoon julkisessa terveydenhuollossa
- Suomeen 3. maasta tulleella *työntekijällä* voi edellytysten täytyessä olla hoito-oikeus julkisessa terveydenhuollossa kansallisen lainsäädännön nojalla, vaikka hänellä ei olisi kotikuntaa
 - Koskee myös henkilöitä, jotka ovat saaneet oleskeluluvan opiskelun perusteella ja joiden työnteko Suomessa täyttää tietyt edellytykset
 - Oikeus perustuu EU:n nk. yhdistelmäluopadirektiiviin, joka koskee 3. maasta tulevien työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua mm. sosiaaliturvan alalla
 - Kela määrittää henkilön hoito-oikeuden ja Kela myöntää hoito-oikeustodistuksen julkista terveydenhuoltoa varten

Kun EU-lainsäädäntö, kansainvälinen sopimus tai kansallinen lainsäädäntö ei tuo ns. lisäoikeuksia

- Jos henkilöllä ei ole Suomessa kotikuntaa eikä häneen sovellu mikään em. tilanne (EU-lainsäädäntö, valtiosopimus, kansallinen lainsäädäntö), hänellä on oikeus saada julkisessa terveydenhuollossa vain kiireellistä hoitoa
- Henkilölle on **aina annettava kiireellinen sairaanhoito** kansallisen lainsäädännön mukaisesti (terveydenhuoltolain 50 §)
 - Henkilöltä voidaan periä hoidon todelliset kustannukset

Kiitos!

